

RAPORT

ABSENCJA CHOROBOWA W 2021 R.

Zjawisko absencji chorobowej dotyczy wielu aspektów funkcjonowania społeczeństwa. Jest miernikiem sytuacji zdrowotnej ludności i istotnym kosztem pośrednim choroby. Skala absencji świadczy między innymi o efektywności systemu ochrony zdrowia i sytuacji na rynku pracy.

Rok 2021 to kolejny rok występowania zakaźnej choroby COVID-19, która 11 marca 2020 r. została uznana przez Światową Organizację Zdrowia za pandemię.

Dane o absencji chorobowej odzwierciedlają kolejne etapy (fale) rozwoju epidemii COVID-19, którą kształtowały zakażenia w miejscach pracy, w służbie zdrowia, powstałe w wyniku spotkań towarzyskich, wyjazdów wakacyjnych czy powrotu uczniów do szkół.

W Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 do grupy chorobowej U00-U85 wprowadzone zostały kolejne nowe jednostki chorobowe związane z COVID-19, tj.: *Historia przebiegu COVID-19 u pacjenta (U08)*, *Zdrowie pacjenta po zakończeniu COVID-19 (U09)*, *Wieloukładowy zespół zapalny powiązany z COVID-19 (U10)* oraz *Szczepionki przeciwko COVID-19 wywołujące działania niepożądane w trakcie leczenia (U12)*.

1. ABSENCJA CHOROBOWA OGÓŁEM

W 2021 r. w *Rejestrze zaświadczeń lekarskich*¹ zarejestrowano 24,6 mln zaświadczeń lekarskich² o czasowej niezdolności do pracy na łączną liczbę 282,5 mln dni absencji chorobowej (z tytułu choroby własnej, opieki nad dzieckiem oraz opieki nad innym członkiem rodziny).

¹ Wg stanu bazy na dzień 03.01.2022 r.

² W przypadku gdy ubezpieczony był zatrudniony u kilku pracodawców jednocześnie i lekarz wystawił odpowiednią liczbę zaświadczeń lekarskich o niezdolności do pracy w tym samym wymiarze i przypadającej w tym samym okresie przyjmuje się tylko jedno zaświadczenie.

Tabl. 1 Absencja chorobowa w latach 2020-2021

Wyszczególnienie	Liczba dni absencji chorobowej		Liczba zaświadczeń lekarskich	
	Ogółem	w tym: ubezpieczeni w ZUS	Ogółem	w tym: ubezpieczeni w ZUS
	w mln			
2020	296,9	266,6	24,2	22,7
2021	282,5	252,0	24,6	23,1
dynamika				
2020 = 100	95,1	94,5	101,7	101,6

W porównaniu do 2020 r. obserwujemy spadek liczby dni absencji chorobowej o 4,9%, przy jednoczesnym wzroście o 1,7% liczby zaświadczeń lekarskich.

Tabl. 2 Absencja chorobowa w 2021 r.

Wyszczególnienie	liczba dni absencji chorobowej	liczba zaświadczeń lekarskich	przeciętna długość zaświadczenia lekarskiego
	w mln		w dniach
OGÓŁEM	282,5	24,6	11,48
w tym z tytułu:			
choroby własnej	270,1	21,9	12,32
opieki nad dzieckiem	9,9	2,3	4,36
opieki nad innym członkiem rodziny	2,3	0,4	6,20

Ze względu na rodzaj okoliczności absencji w 2021 r. wystawiono:

- z tytułu choroby własnej 21,9 mln zaświadczeń lekarskich na łączną liczbę 270,1 mln dni absencji chorobowej,
- z tytułu opieki nad dzieckiem - 2,3 mln zaświadczeń lekarskich na łączną liczbę 9,9 mln dni. W porównaniu do 2020 r. liczba zaświadczeń wzrosła o 37,9%, a liczba dni absencji chorobowej – o 19,6%. Tak duży wzrost zarówno liczby zaświadczeń, jak i

liczby dni z tytułu opieki nad dzieckiem wynika z faktu, iż rok 2020 był rokiem pandemii, w którym obowiązywał okresowo dodatkowy zasiłek opiekuńczy z tytułu opieki nad dzieckiem zdrowym do lat 8. W związku z tym ubezpieczeni korzystali z tej formy otrzymania zasiłku opiekuńczego częściej, niż ze zwolnienia lekarskiego. W roku 2021 absencja z tytułu opieki nad dzieckiem powróciła do poziomu z 2019 r., tj. sprzed pandemii.

- z tytułu opieki nad innym członkiem rodziny - 0,4 mln zaświadczeń, a liczba dni absencji chorobowej 2,3 mln dni. Porównując 2021 r. z rokiem poprzednim obserwujemy spadek liczby dni z tego tytułu o 1,1% i wzrost liczby zaświadczeń o 8,3%.

Tabl. 3 Absencja chorobowa z tytułu choroby własnej w poszczególnych miesiącach 2021 r.

Wyszczególnienie	Liczba dni absencji chorobowej		Liczba zaświadczeń lekarskich	
	Ogółem	w tym: ubezpieczeni w ZUS	Ogółem	w tym: ubezpieczeni w ZUS
w mln				
I – XII 2021	270,1	239,9	21,9	20,5
I	21,3	18,8	1,6	1,4
II	21,6	19,2	1,8	1,6
III	26,6	23,7	2,2	2,1
IV	22,9	20,3	1,8	1,7
V	20,9	18,5	1,6	1,5
VI	21,2	18,7	1,7	1,5
VII	20,4	18,0	1,5	1,4
VIII	20,5	18,1	1,5	1,4
IX	22,9	20,5	2,0	1,9
X	23,1	20,6	2,0	1,9
XI	23,8	21,2	2,1	2,0
XII	25,0	22,2	2,1	2,0

Najwięcej zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej wystawiono w marcu 2021 r. – 2,2 mln zaświadczeń, co w porównaniu do miesiąca poprzedniego oznaczało wzrost o 26,3%. Również duża liczba zaświadczeń lekarskich została wystawiona w listopadzie i w grudniu, kiedy to z tytułu choroby własnej wydano po 2,1 mln zaświadczeń w każdym z tych miesięcy.

Natomiast największy miesięczny przyrost zaświadczeń nastąpił we wrześniu 2021 r., wystawiono wtedy o 32,6% zaświadczeń więcej niż w sierpniu.

Najwięcej zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej zostało wystawionych z datą 2 listopada 2021 r. – 165,1 tys. Stanowiły one 7,8% ogółu zaświadczeń wystawionych z tytułu choroby własnej w tym miesiącu.

2. ABSENCJA CHOROBY Z TYTUŁU CHOROBY WŁASNEJ OSÓB UBEZPIECZONYCH W ZUS

Osobom ubezpieczonym w ZUS wystawiono ogółem 23,1 mln zaświadczeń lekarskich na liczbę 252,0 mln dni. W liczbie tej 20,5 mln zaświadczeń to zaświadczenia wystawione z tytułu choroby własnej. Liczba dni absencji chorobowej z tych zaświadczeń wyniosła 239,9 mln dni, a przeciętna długość zaświadczenia – 11,73 dnia.

Tabl. 4 Absencja chorobowa w 2021 r. ubezpieczonych w ZUS

Wyszczególnienie	Liczba dni absencji chorobowej w mln	Liczba zaświadczeń lekarskich w mln	Przeciętna długość zaświadczenia lekarskiego w dniach
Ogółem	252,0	23,1	10,93
w tym z tytułu choroby własnej	239,9	20,5	11,73
Mężczyźni	102,8	9,2	11,12
Kobiety	137,1	11,2	12,24

Skumulowana (od początku roku) przeciętna długość absencji chorobowej ubezpieczonych w ZUS wyniosła 36,66 dnia (na jedną osobę korzystającą ze zwolnienia). Przy czym skumulowana absencja kobiet była wyższa o blisko 6 dni od absencji mężczyzn (33,49 dnia dla mężczyzn i 39,47 dnia dla kobiet).

W porównaniu z 2020 r., w 2021 r. liczba dni absencji chorobowej z tytułu choroby własnej ubezpieczonych w ZUS była niższa o 6,3%, a liczba zaświadczeń lekarskich – o 1,3%.

Liczba dni absencji chorobowej dla całej Polski w przeliczeniu na 1 ubezpieczonego zdrowotnie wyniosła 14,29 dnia. Dla porównania, w 2020 r. liczba ta była wyższa i wyniosła 15,46 dnia.

Od lat wyraźnie utrzymuje się przewaga zaświadczeń wydawanych kobietom. W 2017 r. stanowiły one 54,6% wystawionych zaświadczeń z tytułu choroby własnej, w 2018 r. odsetek ten wyniósł 54,8%, w 2019 r. – 55,4%, w 2020 r. – 55,3%, a w 2021 r. – 54,8%.

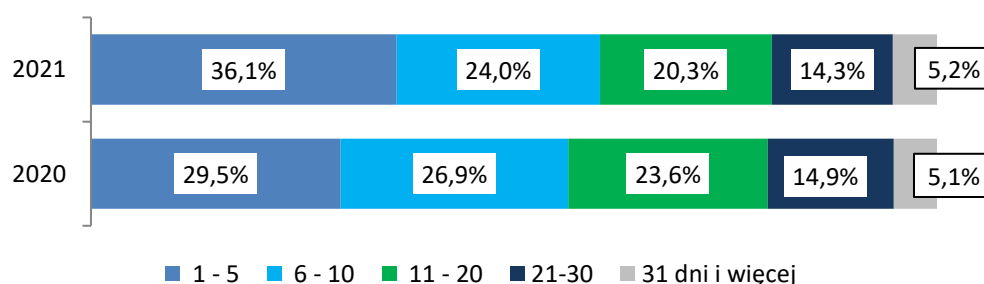
W 2021 r. przeważały zaświadczenia lekarskie wystawione na okres od 1 do 5 dni, ich udział stanowił 36,1% ogółu zaświadczeń lekarskich (w tym 5,4% to zaświadczenia jednodniowe). Wysoki odsetek stanowiły również zaświadczenia wystawione na okres niezdolności od 11 do 30 dni - 34,6% zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej.

Tabl. 5 Liczba zaświadczeń lekarskich wystawionych w 2021 r. z tytułu choroby własnej osobom ubezpieczonym w ZUS według długości absencji chorobowej i płci

Wyszczególnienie	Liczba zaświadczeń lekarskich	liczba zaświadczeń o orzeczonej długości absencji chorobowej w dniach:					
		1-5	w tym: 1 dzień	6-10	11-20	21-30	31 dni i więcej
		w mln					
Ogółem	20,5	7,4	1,1	4,9	4,2	2,9	1,1
Mężczyźni	9,2	3,3	0,4	2,5	2,1	1,0	0,5
Kobiety	11,2	4,1	0,7	2,4	2,1	2,0	0,6

W porównaniu z 2020 r. zwiększył się udział zwolnień wystawianych na okres od 1 do 5 dni (z 29,5% do 36,1%, w tym zaświadczeń jednodniowych z 3,2% do 5,4%). Zmalał natomiast udział zwolnień o długości od 6 do 10 dni - z 26,9% do 24,0% oraz o długości absencji od 11 do 30 dni – z 38,5% do 34,6%. Oznacza to, że w 2021 roku wyraźnie, tj. o 6,6 punktu procentowego wzrósł odsetek zaświadczeń lekarskich o długości do 5 dni, a zmalał odsetek zaświadczeń lekarskich długich, od 11 do 30 dni – o 3,9 pkt. procentowego.

Rys. 1 Struktura liczby zaświadczeń lekarskich o orzeczonej długości absencji chorobowej w latach 2020 - 2021



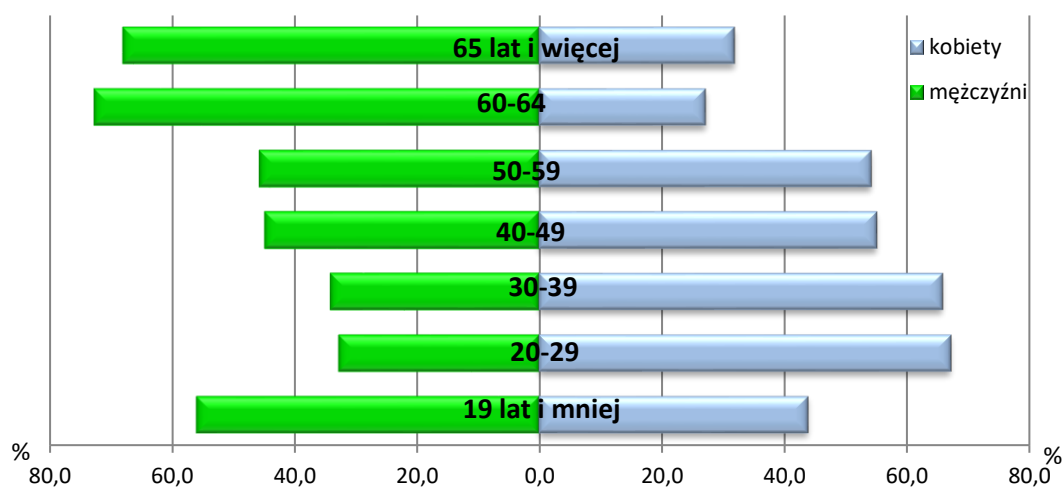
Analizując liczbę dni absencji chorobowej pod kątem płci i wieku ubezpieczonych, zauważyć można, że w 2021 r. najwyższy odsetek liczby dni absencji (27,8%) dotyczył ubezpieczonych z grupy wiekowej od 30 do 39 lat. W przypadku absencji mężczyzn 22,3% dni absencji dotyczyło ubezpieczonych legitymujących się wiekiem między 40 - 49 lat, a 23,2% – mężczyzn między 50 a 59 rokiem życia. W populacji kobiet 32,0% absencji dotyczyło ubezpieczonych w wieku od 30 do 39 lat.

Tabl. 6 Struktura dni absencji chorobowej w 2021 r. z tytułu choroby własnej osób ubezpieczonych w ZUS według wieku i płci

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	100,0	100,0	100,0
19 lat i mniej	0,8	1,0	0,6
20-29	18,0	13,8	21,1
30-39	27,8	22,2	32,0
40-49	22,1	23,2	21,3
50-59	20,9	22,3	19,8
60-64	7,9	13,5	3,8
65 lat i więcej	2,5	4,0	1,4

Analizując liczbę dni absencji chorobowej według płci w poszczególnych grupach wiekowych zauważamy, że największa różnica pomiędzy absencją chorobową kobiet i mężczyzn wystąpiła w grupie wiekowej 20 - 39, w której to liczba dni absencji chorobowej kobiet była ponad dwukrotnie większa od liczby dni absencji mężczyzn. W grupach wiekowych 19 lat i mniej oraz powyżej 60 lat absencja chorobowa mężczyzn znacznie przewyższa absencję kobiet pod względem jej długości.

Rys. 2 Struktura liczby dni absencji chorobowej w 2021 r. według wieku i płci

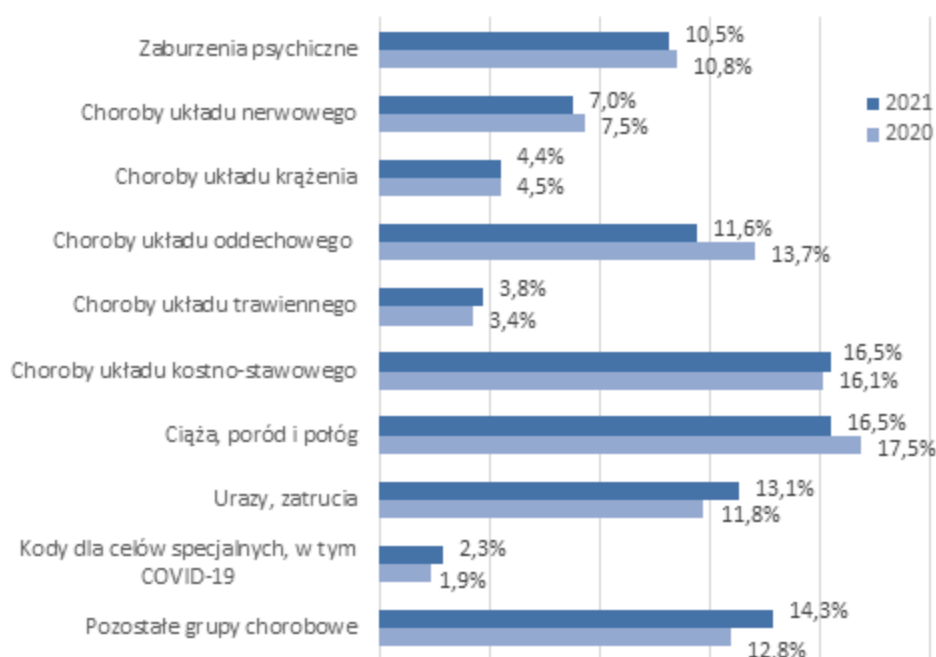


3. PRZYCZYNY CHOROBY ABSENCJI Z TYTUŁU CHOROBY WŁASNEJ OSÓB UBEZPIECZONYCH W ZUS

W 2021 r. absencją chorobową, w kontekście **liczby dni absencji**, najczęściej powodowały:

- ciąża, poród i połóg – 16,5% ogółu liczby dni absencji (w 2020 r. – 17,5%), 40,9 mln dni absencji chorobowej,
- choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej – 16,5% (w 2020 r. – 16,1%), 39,5 mln dni,
- urazy, zatrucia i inne określone skutki działania czynników zewnętrznych – 13,1% (w 2020 r. – 11,8%), 31,5 mln dni,
- choroby układu oddechowego – 11,6% (w 2020 r. – 13,7%), 27,8 mln dni,
- zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania – 10,5% (w 2020 r. – 10,8%), 25,2 mln dni,
- jednostki chorobowe związane z COVID-19 – 2,3% (5,4 mln dni).

Rys. 3 Struktura dni absencji chorobowej w 2021 r. z tytułu choroby własnej osób ubezpieczonych w ZUS według grup chorobowych



Ranking jednostek chorobowych powodujących niezdolność do pracy w 2021 r. (w kontekście liczby dni absencji chorobowej) kształtował się odmiennie w zależności od płci.

W grupie **mężczyzn** najdłuższą absencją powodowały:

- zaburzenia korzeni rdzeniowych i splotów nerwowych (G54) – 6,3% ogółu liczby dni absencji chorobowej mężczyzn (w 2020 r. – 7,2%),
- bóle grzbietu (M54) – 4,9% (w 2020 r. – 5,2%),
- ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym (J06) – 4,4% (w 2020 r. – 5,4%).

W rankingu tym na ósmym miejscu znalazła się jednostka chorobowa *COVID-19 (U07.1)*, stanowiąc 2,0% ogółu liczby dni absencji chorobowej mężczyzn.

W populacji **kobiet**, od lat, najdłuższą absencją chorobową powoduje opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą (O26) – 24,7% ogółu liczby dni absencji chorobowej kobiet (w 2020 r. – również było to 24,7%).

W dalszej kolejności są to:

- reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne (F43) – 4,1% (w 2020 r. – 4,3%),

- ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym (J06) – 4,0% (w 2020 r. – 4,7%).

W rankingu jednostek chorobowych powodujących najdłuższą absencją chorobową, COVID-19 (U07.1) znalazł się na 11 miejscu, stanowiąc 1,3% ogółu liczby dni absencji chorobowej kobiet.

Po znaczącym wzroście w 2020 r. absencji chorobowej w związku z *Zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania* (o blisko o 37% w liczbie dni oraz o 25,3% w liczbie zaświadczeń lekarskich), w roku 2021 r. nastąpił spadek zarówno liczby dni absencji chorobowej (o 8,9%), jak i liczby zaświadczeń lekarskich wystawionych z tego tytułu - o 7,7%. Dominująca jednostka w tej grupie chorobowej - depresja (F32,F33) - spadła o 5,9% w przypadku liczby zaświadczeń oraz o 6,1% w przypadku liczby dni absencji chorobowej.

W 2021 r. znacznie wzrosła natomiast liczba zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej *Objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych jednostek chorobowych gdzie indziej niesklasyfikowane (R00-R99)* osób ubezpieczonych w ZUS, z tego tytułu zarejestrowano 1,0 mln zaświadczeń lekarskich na łączną liczbę 5,3 mln dni absencji chorobowej. W porównaniu do 2020 r. nastąpił wzrost liczby wystawionych zaświadczeń o 58,0% oraz liczby dni absencji chorobowej o 33,6%. W 2021 r. ponad połowę (tj. 58,0%) tych zaświadczeń wystawiono kobietom (w 2020 r. było to 57,2%). Duży udział w zaświadczeniach wydanych z tytułu jednostek chorobowych w tej grupie miały zaświadczenia wydane z tytułu *Złego samopoczucia, zmęczenia (R53)*. W 2021 r. wystawiono ich 261,0 tys. na łączną liczbę 1 347,0 tys. dni. W porównaniu do 2020 r. liczba wystawionych zaświadczeń z tytułu złego samopoczucia wzrosła 2,5 krotnie, a liczba dni absencji ponad 2-krotnie. Liczba zaświadczeń lekarskich z tytułu *Złego samopoczucia, zmęczenia* stanowiła 26,7% zaświadczeń wystawionych w związku z grupą chorobową (*R00-R99*) oraz 1,3% wszystkich zaświadczeń wystawionych z tytułu choroby własnej w 2021 r. Najczęściej zaświadczenia z tytułu złego samopoczucia wystawiane były na krótki okres – od 1 do 5 dni (65,5% wszystkich zaświadczeń wystawionych z tego tytułu), w tym zaświadczenia jednodniowe - 17,6%. W 2020 r. udziały te kształtowały się odpowiednio 49,9% i 6,9%.

W 2021 r. **mężczyznom** zaświadczenia lekarskie najczęściej wystawiane były z tytułu:

- ostrego zakażenia górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym (J06) – 8,8% ogółu zaświadczeń wystawionych mężczyznom (w 2020 r. – 9,8%),

- ostrego zapalenia nosa i gardła (przeziębienie) (J00) – 6,4% (w 2020 r. – 7,8%),
- zaburzeń korzeni rdzeniowych i splotów nerwowych (G54) – 6,4% (w 2020 r. – 7,3%).

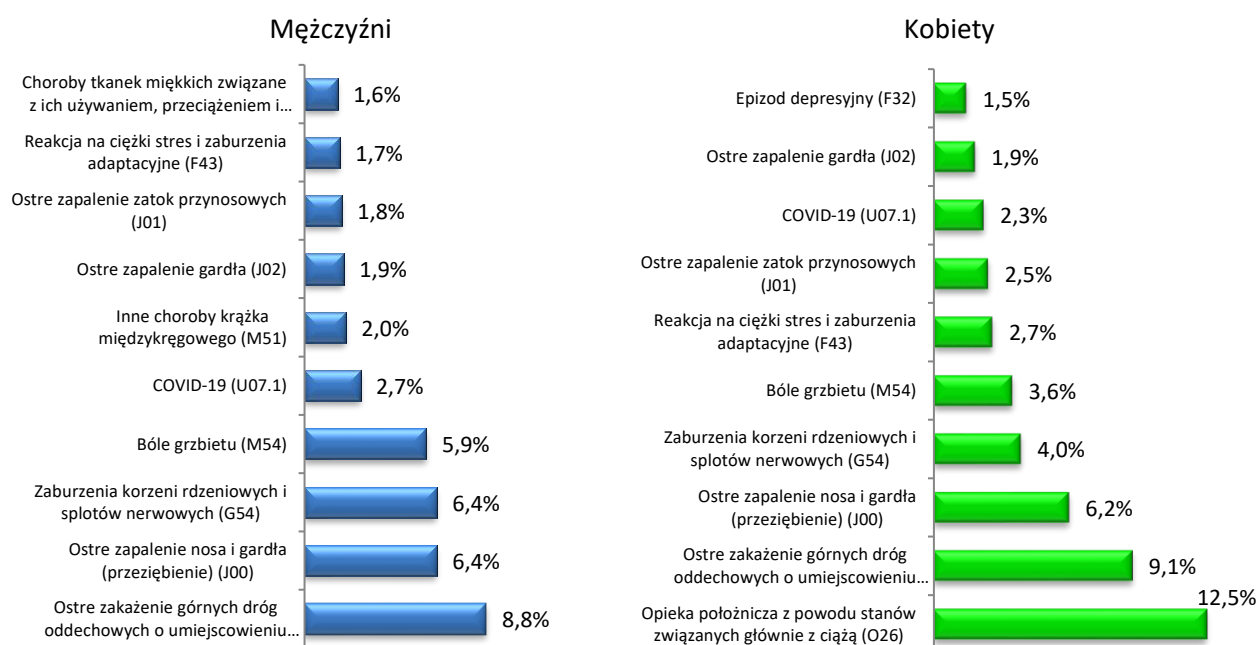
Na piątym miejscu rankingu znalazła się jednostka chorobowa *COVID-19 (U07.1)*, stanowiąc 2,7% ogółu zaświadczeń wystawionych mężczyznom (w 2020 r. – było to 2,9%).

Wśród jednostek chorobowych będących najczęstszą przyczyną wystawiania **kobietom** zaświadczeń lekarskich w 2021 r. dominowały:

- opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą (O26) – 12,5% ogółu zaświadczeń wystawionych kobietom (w 2020 r. – 13,2%),
- ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym (J06) – 9,1% (w 2020 r. – 10,0%),
- ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie) (J00) – 6,2% (w 2020 r. – 7,3%).

Jednostka chorobowa *COVID-19 (U07.1)* zajęła ósme miejsce w rankingu zaświadczeń lekarskich wystawionych kobietom, stanowiąc 2,3% ogółu zaświadczeń wystawionych im w 2021 r. (w 2020 r. - było to 3,1%).

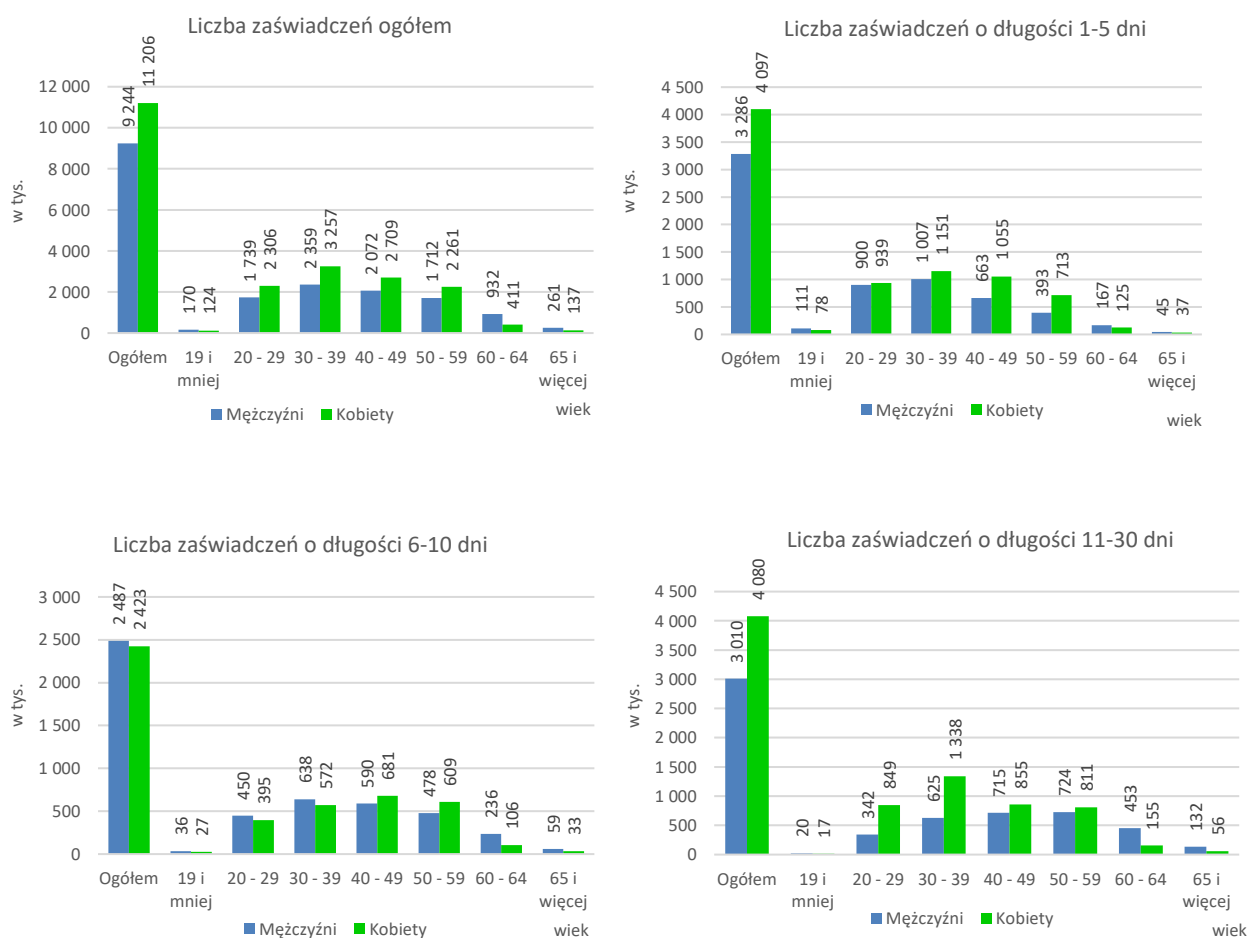
Rys. 4 Ranking 10 jednostek chorobowych generujących największą liczbę zaświadczeń lekarskich wystawionych z tytułu choroby własnej w 2021 r.



Najwięcej zaświadczeń (27,5%) wydano osobom w wieku 30-39 lat – w populacji kobiet było to 29,1%, w populacji mężczyzn – 25,5%. W przypadku zwolnień o długości 1-5 dni oprócz najliczniejszej grupy wiekowej 30-39 lat (której wydano 29,2% zaświadczeń), liczną grupę stanowiły również osoby w wieku 20-29 lat – wydano im 24,9% zaświadczeń, a w przypadku zwolnień o długości 6-10 dni – osoby w wieku 40-49 lat (25,9% zaświadczeń).

Jak już wcześniej wspomniano, w 2021 r. dominowały zwolnienia wydane na okres od 1 do 5 dni (36,1%) oraz na okres 11-30 dni (34,7%). Zaświadczenia wystawione na okres 1-5 dni przeważały zarówno wśród mężczyzn (stanowiąc 35,5% zaświadczeń wydanych mężczyznom), jak i wśród kobiet (stanowiąc 36,6% zaświadczeń wydanych kobietom).

Rys. 5 Liczba zaświadczeń lekarskich wystawionych w 2021 r. z tytułu choroby własnej osobom ubezpieczonym w ZUS według płci, wieku i długości zaświadczenia



W populacji kobiet jednostką chorobową generującą największą liczbę zaświadczeń lekarskich wydanych w 2021 r. była *Opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą* – 12,5% zaświadczeń. Kolejną jednostką było *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym* – 9,1%. Jedna z tych dwóch jednostek dominowała w każdej grupie wiekowej, natomiast wśród kobiet w wieku 20-39 lat przeważały zwolnienia spowodowane *Opieką położniczą z powodu stanów związanych głównie z ciążą*, w pozostałych grupach wiekowych było to *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym*. Dla każdej grupy wiekowej *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym* oraz *Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)* były główną przyczyną zwolnień krótkich, tj. o długości 1-5 dni oraz 6-10 dni. W przypadku zwolnień długich, od 11 do 30 dni, główną przyczyną zwolnień dla kobiet w wieku do 39 lat była *Opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą* oraz *Reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne* zaś dla kobiet w wieku 40 lat i więcej – *Choroba zwyrodnieniowa stawu kolanowego*.

W rankingu jednostek chorobowych będących przyczyną wystawiania kobietom zaświadczeń lekarskich, *COVID-19* zajmuje 8 miejsce. W 2021 r. z tego tytułu kobietom wystawiono 2,3% wszystkich zaświadczeń lekarskich (w 2020 r. było to 3,1%). Zaświadczenia lekarskie o długości 1-5 dni najczęściej wystawiane były kobietom w wieku 40-44 lat, zaświadczenia 6-10 dniowe - kobietom w wieku 45-49 lat, zwolnienia o długości 11-30 dni oraz powyżej 30 dni - kobietom w wieku 55-59 lat.

W populacji mężczyzn jednostką chorobową generującą największą liczbę zaświadczeń lekarskich w 2021 r. było *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym (J06)* – 8,8% (w 2020 r. – 9,8%), wszystkich zaświadczeń wystawionych mężczyznom. Kolejną jednostką było *Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie) (J00)* – 6,4% (w 2020 r. – 7,8%). Na trzecim miejscu znalazła się jednostka *Zaburzenia korzeni rdzeniowych i splotów nerwowych (G54)* – 6,4% (w 2020 r. – 7,3%). Wśród mężczyzn w wieku poniżej 50 roku życia dominowały choroby wynikające z *zakażeń górnych dróg oddechowych* oraz *dyspepsja*, natomiast w wieku 50 lat i więcej – związane z *Samoistnym (pierwotnym) nadciśnieniem*. Podobnie jak u kobiet, tak i u mężczyzn, dla każdej grupy wiekowej *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym* oraz *Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)* były główną przyczyną zwolnień krótkich, tj. o długości 1-5 dni oraz 6-10 dni. W przypadku zwolnień długich, od 11 do 30 dni, główną przyczyną zwolnień wystawionych

mężczyznom w wieku do 19 lat było *Zwichnięcie, skręcenie i naderwanie stawów i więzadeł stawu skokowego i poziomu stopy*, zaś dla mężczyzn w pozostałych grupach wiekowych – *Zaburzenia korzeni rdzeniowych i splotów nerwowych (G54)* oraz *Bóle grzbietu (M54)*.

W rankingu jednostek chorobowych będących główną przyczyną wystawiania mężczyznom zaświadczeń lekarskich, COVID-19 znajduje się na 5 miejscu. W 2021 r. z tego tytułu mężczyznom wystawiono 2,7% wszystkich zaświadczeń lekarskich (w 2020 r. było to 2,9%). Zaświadczenia lekarskie o długości do 5 dni najczęściej wystawiane były mężczyznom w wieku 35-39 lat, zaświadczenia 6-10 dniowe – mężczyznom w wieku 40-44 lata, o długości 11-30 dni oraz powyżej 30 dni – mężczyznom w wieku 60-64 lata.

Co ciekawe, w rankingu 30 jednostek chorobowych generujących największą liczbę zaświadczeń, jako przyczyna niezdolności do pracy nie pojawiają się nowotwory.

Zaskakujące są przyczyny chorobowe jednodniowych zaświadczeń lekarskich wydanych w 2021 r. Wśród najczęstszych przyczyn zwolnień jednodniowych zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet były choroby układu oddechowego oraz szeroko rozumiane problemy żołądkowe, COVID-19, ale również złe samopoczucie, zmęczenie.

Rys. 6 Ranking 10 jednostek chorobowych generujących największą liczbę zaświadczeń lekarskich jednodniowych wystawionych z tytułu choroby własnej w 2021 r.



Wśród **kobiet** jednostką chorobową generującą największą liczbę krótkich, 1-dniowych zaświadczeń lekarskich w 2021 r. było „Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)” – 7,7% zaświadczeń (w 2020 r. było to 8,6%). Kolejnymi jednostkami były:

- ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym – 5,6% (w 2020 r. – 6,3%),
- złe samopoczucie, zmęczenie – 4,3% (w 2020 r. – 1,1%),
- COVID-19 – 3,6% (w 2020 r. - 5,2%),
- Inne powikłania opieki chirurgicznej i medycznej niesklasyfikowane gdzie indziej – 3,1% (w 2020 r. – 0,0%),
- Inne niezakaźne zapalenie żołądkowo-jelitowe i jelita grubego – 2,8% (w 2020 r. – 2,4%),
- ból w okolicy brzucha i miednicy – 2,7% (w 2020 r. - 3,0%).

Wśród kobiet, niezależnie od wieku dominowały dwie jednostki chorobowe – *Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)* oraz *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym* – ich łączny udział w zależności od wieku wahał się od 8,6% do 20,0%. Odmienne niż w przypadku zwolnień długich, *Opieka położnicza stanów związanych głównie z ciążą* nie była główną przyczyną zwolnień jednodniowych. W rankingu 20 jednostek chorobowych pojawiła się ona tylko u kobiet w wieku 20-29 lat i 30-39 lat i stanowiła odpowiednio 2,2% i 2,8% zwolnień jednodniowych w tych grupach wiekowych.

Wśród kobiet po 40 roku życia w rankingu 30 jednostek chorobowych generujących największą liczbę zaświadczeń lekarskich 1-dniowych pojawia się *Nowotwór złośliwy sutka*, przy czym dla kobiet w wieku 50-59 lat zajmuje on drugie miejsce w rankingu (stanowi on przyczynę 2,4% zwolnień jednodniowych w tej grupie wiekowej).

Wśród **mężczyzn główną** przyczyną chorobową 1-dniowych zaświadczeń lekarskich wydanych w 2021 r. było *Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)* – 8,7% zaświadczeń (w 2020 r. było to 9,4%). Kolejnymi jednostkami były:

- ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym – 6,1% (w 2020 r. - 6,4%),
- COVID-19 – 4,8% (w 2020 r. - 5,7%),
- złe samopoczucie, zmęczenie – 3,9% (w 2020 r. – 1,0%),
- inne niezakaźne zapalenie żołądkowo-jelitowe i jelita grubego – 3,4% (w 2020 r. - 3,1%),
- Inne powikłania opieki chirurgicznej i medycznej niesklasyfikowane gdzie indziej – 2,9% (w 2020 r. – 0,0%),

- dyspepsja – 2,9% (w 2020 r. – 3,5%).

U mężczyzn przed 50-tym rokiem życia wśród przyczyn zwolnień jednodniowych dominowały dwie jednostki chorobowe – *Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)* oraz *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym* – ich łączny udział w zależności od wieku wahał się od 6,9% do 22,1%.

Wśród mężczyzn po 40 roku życia istotną przyczyną zaświadczeń lekarskich jednodniowych jest COVID-19 – stanowi on przyczynę 6,2% jednodniowych zwolnień.

Nowotwór złośliwy gruczołu krokowego w rankingu 10 jednostek chorobowych generujących największą liczbę zaświadczeń lekarskich 1-dniowych pojawia się dopiero u mężczyzn po 60 roku życia.

W związku z sytuacją epidemiczną szczególnie monitorowano absencję chorobową ubezpieczonych zatrudnionych u płatników z sekcji **Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna** i **P – edukacja**.

I tak, w 2021 r. osobom ubezpieczonym w ZUS zatrudnionym u płatników z sekcji **Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna** wystawiono 1,3 mln zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej na łączną liczbę 15,8 mln dni absencji chorobowej. Było to o 19,1% mniej zaświadczeń lekarskich i o 20,1% mniejsza liczba dni absencji chorobowej niż zanotowana w roku ubiegłym.

Najczęstszą przyczyną wystawiania w 2021 r. zaświadczeń lekarskich pracownikom opieki zdrowotnej i pomocy społecznej była *Opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą (O26)* stanowiąc 10,6% ogółu zaświadczeń (w 2020 r. było to 9,0%). Na drugim miejscu znalazło się *Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscowieniu mnogim lub nieokreślonym (J06)*. Zaświadczenia lekarskie wystawione z tego tytułu stanowiły 8,5% ogółu zaświadczeń lekarskich w tej branży (w 2020 r. – 9,9%). Jednostka chorobowa *COVID-19 (U07.1)* zajęła szóstą pozycję w rankingu jednostek chorobowych, stanowiąc 2,3% zaświadczeń (w 2020 r. – 6,9%).

Osobom ubezpieczonym w ZUS zatrudnionym u płatników z sekcji **P – edukacja** w 2021 r. wystawiono 1,8 mln zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej na łączną liczbę 17,2 mln dni absencji chorobowej. Było to o 12,7% więcej zaświadczeń lekarskich i o 0,5% większa liczba dni absencji chorobowej niż zanotowana w ubiegłym roku.

W 2021 r. dominowały zaświadczenia lekarskie wystawione z tytułu chorób górnych dróg oddechowych (*J06, J00*) – stanowiły one 20,6% ogółu zaświadczeń lekarskich wystawionych w tej

branży (w 2020 r. było to 24,4%), kolejną, 2 pozycję zajmowała *Opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą (O26)* stanowiąc 7,2% ogółu zaświadczeń (w 2020 r. – 8,5%). Jednostka chorobowa *COVID-19 (U07.1)* znalazła się na siódmym miejscu stanowiąc 2,8% zaświadczeń (w 2020 r. - 4,9%). Na dziewiątym miejscu pojawiła się jednostka chorobowa *Złe samopoczucie, zmęczenie (R53)* stanowiąc 2,1% ogółu zaświadczeń wystawionych w tej branży (w 2020 r. – 0,7%).

4. ABSENCJA CHOROBOWA Z TYTUŁU CHOROBY WŁASNEJ KOBIET UBEZPIECZONYCH W ZUS, W TYM CZASOWA NIEZDOLNOŚĆ PRZYPADAJĄCA W OKRESIE CIĄŻY (z kodem „B”)

W 2021 r., w porównaniu do 2020 r., udział absencji chorobowej kobiet w absencji ogółem był niższy o 0,5 pkt procentowego. Nadal jednak przewyższał on absencję chorobową mężczyzn i stanowił 54,8% absencji ogółem. W 2021 r. kobietom wystawiono 11,2 mln zaświadczeń lekarskich, tj. 4,8% więcej niż mężczyznom. Liczba dni wyniosła 137,1 mln, tj. o 7,2% więcej niż w populacji mężczyzn.

Na ogólną absencję oraz na absencję populacji kobiet duży wpływ ma niezdolność do pracy kobiet przypadająca w okresie ciąży. Udział liczby dni absencji chorobowej kobiet w ciąży w liczbie dni absencji ogółem wyniósł w 2021 r. 17,4% (w 2020 r. - 18,0%), natomiast udział liczby dni absencji chorobowej kobiet w ciąży w liczbie dni absencji chorobowej kobiet wyniósł 30,5% (w 2020 r. – 30,8%). Blisko co 10-te zaświadczenie wystawione było w związku z niezdolnością przypadającą w okresie ciąży i 30% dni absencji chorobowej kobiet wynikało z tytułu niezdolności przypadającej w okresie ciąży.

Na zaświadczeniu lekarskim informacją oznaczającą niezdolność przypadającą w okresie ciąży jest kod literowy B. Kodu B, na wniosek ubezpieczonej, lekarz nie umieszcza w zaświadczeniu lekarskim.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa podanie na zaświadczeniu lekarskim tego kodu jest informacją mającą wpływ na prawo do zasiłku chorobowego oraz na jego wysokość.

W 2021 r. liczba kobiet, które chociaż jeden dzień przebywały na zwolnieniu lekarskim oznaczonym kodem literowym „B” wyniosła 366,7 tys. (w 2020 r. – 392,0 tys.).

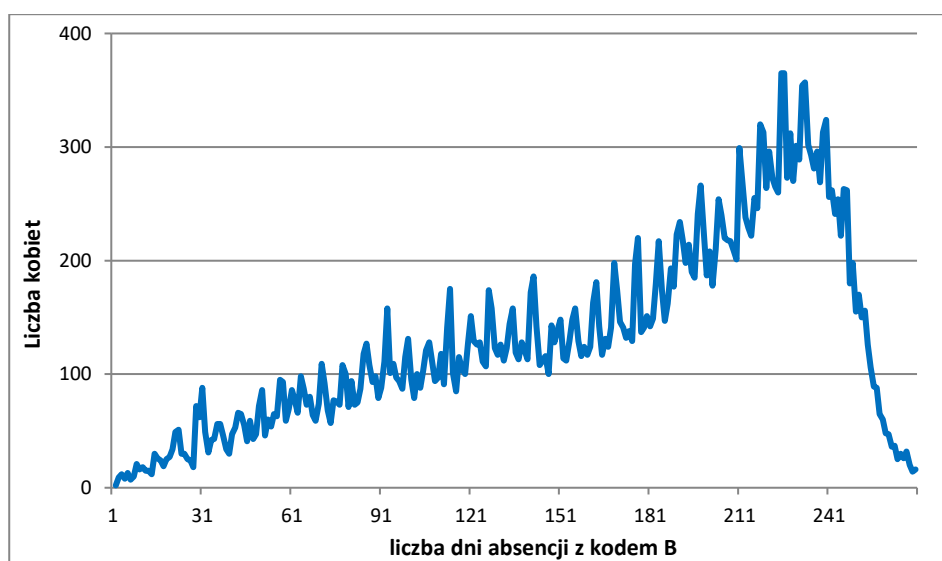
W celu określenia długości absencji chorobowej przypadającej w okresie ciąży – dla kobiet ubezpieczonych w ZUS, przeprowadzono następujące badanie.

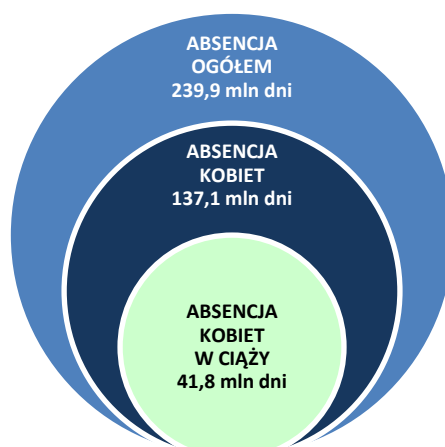
Wybrano indywidualne dane kobiet, które **w IV kwartale 2021 r. rozpoczęły pobieranie podstawowego zasiłku macierzyńskiego**. Dla tych kobiet zliczono liczbę dni absencji z kodem B występującej w ciągu 9 miesięcy przed rozpoczęciem pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Uzyskano następujące wyniki:

- odsetek kobiet, które w IV kwartale 2021 r. rozpoczęły pobieranie podstawowego zasiłku macierzyńskiego i które w ciągu 9 miesięcy przed rozpoczęciem pobierania tego zasiłku były chociaż jeden dzień na zwolnieniu lekarskim z tytułu niezdolności do pracy przypadającej w okresie ciąży (kod B) **wyniósł 90,7%** (w 2020 r. – 90,9%);
- **2,3%** tych kobiet przebywało na zwolnieniu lekarskim z kodem B **nie dłużej niż 1 miesiąc** (w 2020 r. – 2,2%);
- **85,5%** tych kobiet przebywało na zwolnieniu lekarskim z kodem B **3 miesiące i dłużej** (w 2020 r. – 87,6%);
- **52,4%** tych kobiet przebywało na zwolnieniu lekarskim z kodem B **6 miesięcy i dłużej** (w 2020 r. - 61,5%);
- **9,7%** tych kobiet przebywało na zwolnieniu lekarskim z kodem B **8 miesięcy i dłużej** (w 2020 r. – 12,0%).

Rys. 7 Długość absencji chorobowej przypadającej w okresie ciąży (z kodem literowym „B”) – dla kobiet ubezpieczonych w ZUS



Rys. 8 Absencja chorobowa kobiet z tytułu choroby własnej ubezpieczonych w ZUS


Liczba zaświadczeń lekarskich wystawionych z tytułu niezdolności do pracy przypadającej w okresie ciąży kobietom ubezpieczonym w ZUS wyniosła 1,8 mln, zaś liczba dni absencji chorobowej - 41,8 mln dni. Absencja przypadająca w okresie ciąży stanowiła 30,5% liczby dni absencji chorobowej kobiet i 15,7% liczby zaświadczeń lekarskich wystawionych kobietom. W 2020 r. wartości te wyniosły odpowiednio 30,8% i 16,8%.

Tabl. 7 Struktura zaświadczeń lekarskich wystawionych w 2021 r. z tytułu choroby własnej kobietom ubezpieczonym w ZUS według długości absencji chorobowej

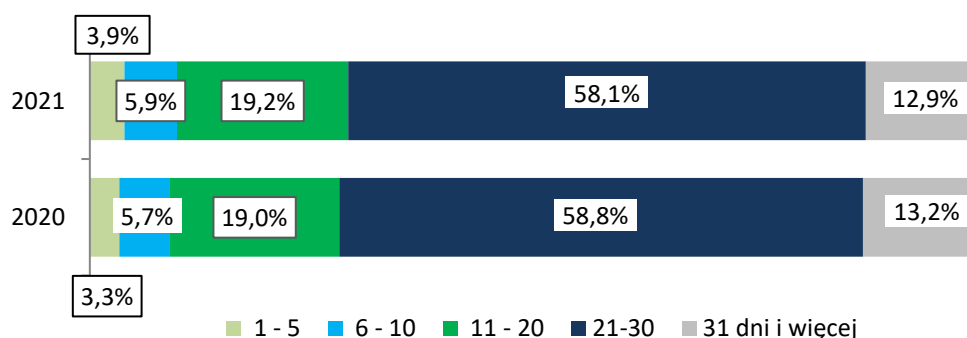
Wyszczególnienie	Liczba zaświadczeń lekarskich	liczba zaświadczeń o orzeczonej długości absencji chorobowej w dniach:					
		1-5	w tym: 1 dzień	6-10	11-20	21-30	31 dni i więcej
		w odsetkach					
Ogółem	100,0	36,1	5,4	24,0	20,3	14,3	5,2
niezdolność do pracy kobiet	100,0	36,6	5,9	21,6	18,8	17,6	5,4
niezdolność przypadająca w okresie ciąży	100,0	3,9	0,8	5,9	19,2	58,1	12,9

W 2021 r. ponad połowa, tj. 58,1% zaświadczeń lekarskich z tytułu niezdolności do pracy przypadającej w okresie ciąży (z kodem „B”) została wystawiona na okres od 21 do 30 dni (w 2020 r. było to 58,8%). Na okres od 11 do 20 dni wystawiono 19,2% (w 2020 r. 19,0%) ogółu zaświadczeń z tytułu ciąży. Zaświadczenia do 5 dni stanowiły tylko 3,9% (w 2020 r. 3,3%)

zaświadczeń z tytułu niezdolności przypadającej w okresie ciąży (w tym zaświadczenia jednodniowe – 0,8%).

Jak widać z danych zawartych w powyższej tabeli, zaświadczenia krótkie do 5 dni, a także od 6 do 10 dni, najczęściej wystawiano ubezpieczonym, których niezdolność do pracy nie ma związku z ciążą.

Rys. 9 Struktura liczby zaświadczeń lekarskich wystawionych kobietom z tytułu niezdolności do pracy przypadającej w okresie ciąży w latach 2020-2021



Analizując liczbę dni absencji chorobowej według wieku zauważamy, że najwyższy odsetek dni absencji chorobowej przypadający w okresie ciąży odnotowano w grupie wiekowej między 30 a 34 rokiem życia - wyniósł on 35,9% oraz w grupie wiekowej 25 - 29 lat – 33,3% ogółu dni absencji chorobowej przypadającej w okresie ciąży. W przypadku absencji kobiet i ogółem (liczonej łącznie z absencją mężczyzn) największy odsetek liczby dni odnotowuje się dla wieku powyżej 50 roku życia.

Tabl. 8 Struktura dni absencji chorobowej w 2021 r. z tytułu choroby własnej ubezpieczonych w ZUS według wieku

Wiek	Ogółem	niezdolność do pracy kobiet	niezdolność do pracy przypadająca w okresie ciąży
Ogółem	100,0	100,0	100,0
19 lat i mniej	0,8	0,6	0,4
20-24	5,4	5,6	8,4
25-29	12,5	15,5	33,0
30-34	14,6	17,9	36,4
35-39	13,2	14,1	17,8
40-44	11,3	10,9	3,7
45-49	10,8	10,4	0,2
50 lat i więcej	31,3	25,0	0,0

Zwolnienia lekarskie wystawiane na czas niezdolności przypadającej w okresie ciąży dotyczą także wszystkich sytuacji i dolegliwości, które wymagają spoczynkowego trybu życia i unikania stresu u ciężarnej.

Absencję z tytułu niezdolności do pracy przypadającej w okresie ciąży (zaświadczenia z kodem „B”) w 2021 r. powodowały najczęściej:

- ciąża, poród i połóg – 96,0% ogółu liczby dni absencji (40,1 mln dni absencji chorobowej),
- czynniki wpływające na stan zdrowia i kontakt ze służbą zdrowia – 3,4% (1,4 mln dni),
- choroby układu oddechowego – 0,1% (0,1 mln dni).

W rankingu jednostek chorobowych dominowały przede wszystkim:

- opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą (O26) – 80,5% ogółu liczby dni absencji chorobowej kobiet niezdolnych do pracy w okresie ciąży (33,6 mln dni absencji), w 2020 r. było to 79,4% tj. 36,6 mln dni absencji,
- krwawienia we wczesnym okresie ciąży (O20) – 6,0% (2,5 mln dni), w 2020 r. - 7,0% tj. 3,2 mln dni,
- nadzór nad ciążą wysokiego ryzyka (Z35) – 2,4% (1,0 mln dni),
- cukrzyca w ciąży (O24) – 1,8% (0,8 mln dni),
- poród przedwczesny (O60) – 1,3% (0,6 mln dni).

5. ZAŚWIADCZENIA LEKARSKIE Z KODEM LITEROWYM NIEZDOLNOŚCI DO PRACY „A”

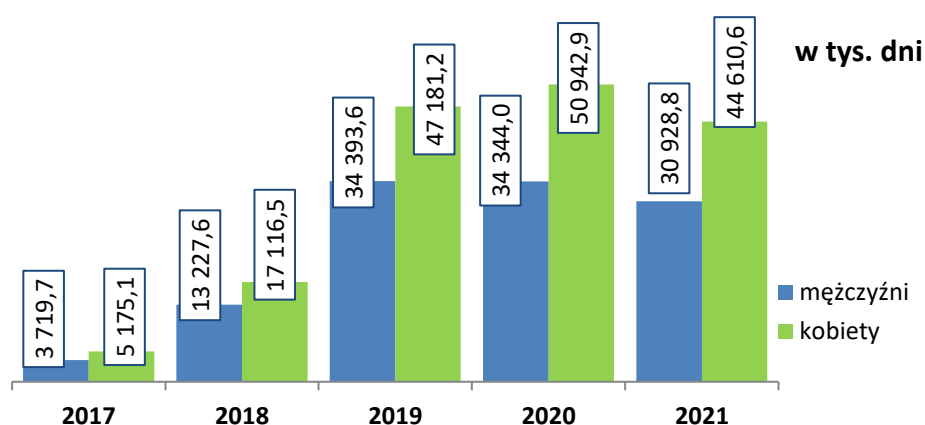
System elektronicznych zwolnień lekarskich e-ZLA pomaga wyszukać numer statystyczny choroby z klasyfikacji ICD-10, a także podpowiada wystawiającemu zaświadczenie kod literowy powodu choroby A oznaczający niezdolność do pracy powstałą po przerwie nieprzekraczającej 60 dni spowodowaną tą samą chorobą, która była przyczyną niezdolności do pracy przed przerwą. Informacja ta ma wpływ na prawidłowe ustalenie długości okresu zasiłkowego.

W 2021 r. wystawiono 4 425,8 tys. zaświadczeń lekarskich z kodem A (w 2020 r. było to 5 070,9 tys.). W porównaniu z 2020 r. nastąpił spadek o 12,7% liczby zaświadczeń z kodem A. Liczba dni absencji chorobowej z tych zaświadczeń w porównaniu z 2020 r. spadła o 11,4% i wyniosła 75 539,4 tys. dni.

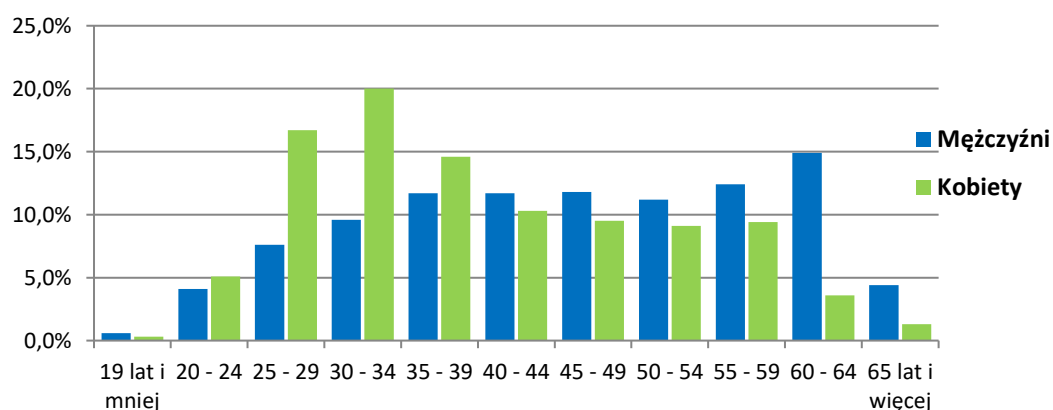
W 2021 r. 56,1% (tj. 2 483,4 tys.) zaświadczeń lekarskich z kodem A zostało wystawionych kobietom. W porównaniu do 2020 r. odnotowujemy spadek tych zaświadczeń o 13,5%. Liczba

dni absencji z zaświadczeń wystawionych kobietom wyniosła 44 610,6 tys. dni (tj. 59,1% liczby dni ogółem z zaświadczeń z kodem A) i w porównaniu do 2020 r. spadła o 12,4%.

Rys. 10 Liczba dni absencji chorobowej ubezpieczonych w ZUS na podstawie zaświadczeń lekarskich z kodem A w latach 2017 – 2021 według płci



Rys. 11 Struktura liczby dni absencji chorobowej w 2021 na podstawie zaświadczeń lekarskich według wieku i płci



Analizując liczbę dni absencji chorobowej, na podstawie zaświadczeń wystawionych z kodem A, pod kątem płci i wieku ubezpieczonych, zauważyć można, że w 2021 r. najwyższy odsetek liczby dni absencji (15,7%) dotyczył ubezpieczonych z grupy wiekowej 30-34 lat. W przypadku kobiet absencja ta wyniosła 20,0% w tej grupie wiekowej, natomiast w populacji mężczyzn najwyższy odsetek dni absencji (14,9%) dotyczyło ubezpieczonych w wieku między 60-64 lata.

W grupie **mężczyzn**, którym zostało wystawione zaświadczenie z kodem A najdłuższą absencją powodowały:

- zaburzenia korzeni rdzeniowych i splotów nerwowych (G54) – 6,4% ogółu liczby dni absencji chorobowej mężczyzn (w 2020 r. – 7,3%),
- reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne (F43) – 4,4% (w 2020 r. – 4,6%),
- bóle grzbietu (M54) – 4,1% (w 2020 r. – 4,4%).

W rankingu tym w pierwszej trzydziestce znalazła się jednostka chorobowa *COVID-19 (U07.1)*, stanowiąc 1,0% ogółu liczby dni absencji chorobowej mężczyzn z kodem A (w 2020 r. – 0,8%).

W populacji **kobiet**, którym zostało wystawione zaświadczenie z kodem A dominowały:

- opieka położnicza z powodu stanów związanych głównie z ciążą (O26) – 32,3% ogółu liczby dni absencji chorobowej kobiet (kod A) (w 2020 r. było to 30,7%),
- reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne (F43) – 5,6% (w 2020 r. – 5,8%),
- zaburzenia korzeni rdzeniowych i splotów nerwowych (G54) – 3,6% (w 2020 r. – 4,1%).

W rankingu jednostek chorobowych powodujących najdłuższą absencją chorobową, *COVID-19* znalazł się w pierwszej 30, stanowiąc 0,5% ogółu liczby dni absencji chorobowej kobiet z kodem A (w 2020 r. – 0,7%).

6. ZAŚWIADCZENIA LEKARSKIE Z KODEM LITEROWYM NIEZDOLNOŚCI DO PRACY „C”

W przypadku niezdolności do pracy objętej kodem literowym C, oznaczającym niezdolność do pracy spowodowaną nadużyciem alkoholu, wypełnienie przez lekarza odpowiedniego pola formularza zaświadczenia lekarskiego jest obowiązkowe.

Informacja ta skutkuje nie otrzymaniem świadczenia chorobowego za pierwsze 5 dni niezdolności do pracy.

W 2021 r. wydanych zostało 5,4 tys. zaświadczeń lekarskich z kodem C. Największy odsetek – 33,0% (tj. 1,8 tys. zaświadczeń) stanowiły zaświadczenia wydane na okres od 1-5 dni. W porównaniu z rokiem 2020 nastąpił wzrost zaświadczeń z kodem C o 5,2%, zaś wydanych na okres od 1-5 dni o 13,0%.

Zaświadczenia z kodem C zostały wystawione na 58,3 tys. dni niezdolności do pracy (w 2020 r. – 57,9 tys. dni). Przeciętna długość zaświadczenia z kodem C w 2021 r. wyniosła 10,85 dnia i była krótsza w stosunku do 2020 r. o 0,5 dnia.

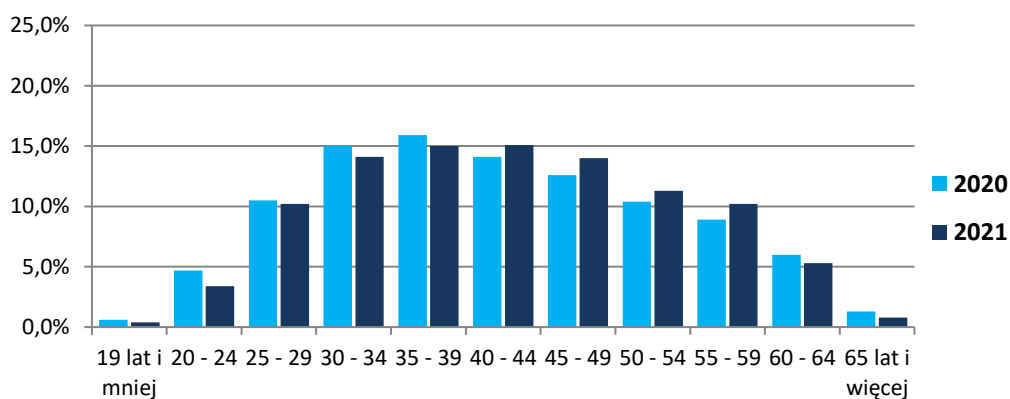
Ponad ¾ zaświadczeń lekarskich z kodem C wystawiono mężczyznom. W porównaniu do 2020 r. liczba ta wzrosła o 4,8%.

Tabl. 9 Struktura zaświadczeń lekarskich z kodem C wystawionych w 2021 r. z tytułu choroby własnej osobom ubezpieczonym w ZUS według długości zaświadczenia lekarskiego i płci

Wyszczególnienie	liczba zaświadczeń ogółem	w tym: liczba zaświadczeń o orzeczonej długości absencji chorobowej w dniach:						
		1-5	w tym: 1 dzień	6-10	11-20	21 -30	31-33	34 i więcej
		w odsetkach						
OGÓŁEM	100,0	33,0	5,0	27,1	28,1	7,9	1,2	2,8
mężczyźni	100,0	34,5	5,3	28,4	28,6	5,1	0,8	2,5
kobiety	100,0	28,1	4,2	22,6	26,5	16,9	2,3	3,7

W 2021 r. wśród zaświadczeń z kodem C największy odsetek stanowią osoby pomiędzy 30 a 49 rokiem życia. Natomiast pod względem liczby dni absencji w związku z niezdolnością spowodowaną nadużyciem alkoholu dominującym przedziałem wiekowym był przedział od 30 do 44 lat.

Rys. 12 Struktura liczby dni absencji chorobowej w latach 2020-2021 z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej nadużyciem alkoholu według wieku



Standardowymi chorobami związanymi z nadużywaniem alkoholu są zaburzenia psychiczne, marskość wątroby, choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy. Równie często spotykane są problemy związane z układem krążenia, takie jak powiększenie i niewydolność serca (stłuszczenie mięśnia sercowego), czy też z układem oddechowym (obniżona odporność na zakażenia wirusowe), np. zapalenie płuc.

I takie też jednostki chorobowe występują w zaświadczeniach lekarskich z kodem C wystawionych mężczyznom. Na 4,1 tys. zaświadczeń - 68,7% stanowiły zaświadczenia z tytułu *Zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych użyciem alkoholu (F10)*, 5,0% z tytułu *Efektu toksycznego alkoholu (T51)*, 1,7% - *Alkoholowej choroby wątroby (K70)*, 1,3% - *Otwartej rany głowy*, 1,2% - *Zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych naprzemiennym przyjmowaniem środków wymienionych w F10-F18 i innych środków psychoaktywnych (F19)*. W sumie zaświadczenia związane z wymienionymi chorobami wystawiono na 29,6 tys. dni.

W przypadku kobiet na 1,3 tys. zaświadczeń wystawionych z kodem C - 30,5% stanowiły zaświadczenia z tytułu *Zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych użyciem alkoholu (F10)*, 18,4% - z tytułu *Opieki położniczej z powodu stanów związanych głównie z ciężką (O26)*, 2,9% - *Efektu toksycznego alkoholu (T51)*, 2,7% - *Miażdżycy (I70)*, 2,7% - *Ostrego zapalenia nosa i gardła (J00)*. Liczba dni absencji chorobowej dla tych jednostek chorobowych wyniosła 9,8 tys. dni.

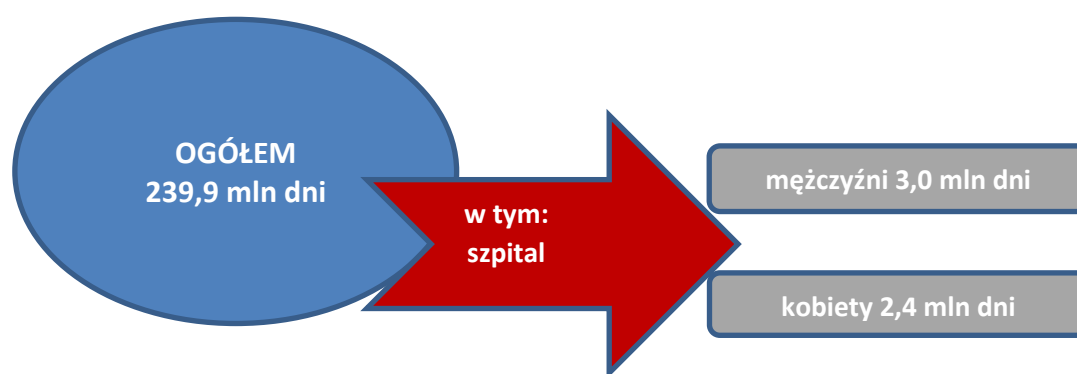
7. ABSENCJA CHOROBOWA SZPITALNA Z TYTUŁU CHOROBY WŁASNEJ UBEZPIECZONYCH W ZUS

W 2021 r. liczba dni absencji chorobowej związana z pobytem w szpitalu osób ubezpieczonych w ZUS stanowiła 2,3% liczby dni absencji chorobowej ogółem i wyniosła 5 435,4 tys. dni. W porównaniu z 2020 r. była wyższa o 18,0%. W 2021 r. wystawiono 1 067,9 tys. zaświadczeń lekarskich związanych z pobytem w szpitalu, co stanowiło 5,2% ogółu zaświadczeń. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba tych zaświadczeń wzrosła o 19,0%. Przeciętna długość niezdolności do pracy przypadająca na czas pobytu w szpitalu wyniosła w 2021 r. 5,09 dnia (w 2020 r. 5,13 dnia). Tak znaczący wzrost szpitalnej liczby dni absencji chorobowej w porównaniu do roku ubiegłego wynika z faktu ponad dwukrotnego wzrostu absencji w związku z COVID-19. Ta jednostka chorobowa stanowiła 7,1% liczby szpitalnych dni absencji (w 2020 r. było

to 3,9%). Należy również zaznaczyć, że blisko 10% dni absencji z tytułu *COVID-19* to absencja szpitalna (w 2020 r. było to 3,7%).

Jak wynika z analizy, to mężczyźni przebywali w szpitalu dłużej niż kobiety. Szpitalna absencja mężczyzn wyniosła 2 997,5 tys. dni, zaś kobiet 2 437,3 tys. dni. Natomiast w przypadku liczby wystawionych zaświadczeń lekarskich proporcje te są odwrócone, kobietom wystawiono 555,4 tys. zaświadczeń lekarskich, mężczyznom – 512,4 tys. zaświadczeń.

Rys. 13 Absencja chorobowa szpitalna z tytułu choroby własnej w 2021 r.



Absencja chorobowa kobiet w związku z pobytem w szpitalu najczęściej spowodowana była *COVID-19 U07.1* (117,5 tys. dni pobytu w szpitalu), *mięśniakiem gładkokomórkowym macicy D25* (84,5 tys. dni), *opieką położniczą z powodów stanów związanych głównie z ciążą O26* (69,1 tys. dni), *kamicą żółciową K80* (67,0 tys. dni), *zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania spowodowanymi użyciem alkoholu F10* (53,3 tys. dni). Natomiast pobyt w szpitalu mężczyzn najczęściej spowodowany był *zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania spowodowanymi użyciem alkoholu F10* (275,5 tys. dni), *COVID-19 U07.1* (270,6 tys. dni), *ostrym zawałem serca I21* (66,9 tys. dni), *przepukliną pachwinową K40* (62,1 tys. dni), *przewlekłą chorobą niedokrwienną serca I25* (52,6 tys. dni).

8. ABSENCJA CHOROBOWA Z TYTUŁU CHOROBY WŁASNEJ COVID-19 w 2021 r.

W 2021 r. zarejestrowano 528,3 tys. zaświadczeń lekarskich wystawionych z tytułu jednostki chorobowej COVID-19 na łączną liczbę 4 244,8 tys. dni absencji chorobowej. W porównaniu z rokiem ubiegłym (okres III-XII 2020 r.) spadła zarówno liczba zaświadczeń lekarskich – o 17,8%, jak i liczba dni absencji chorobowej – o 16,3%.

Najwięcej zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej COVID-19 wystawiono w marcu 2021 r. Liczba ta wyniosła 123,4 tys. zaświadczeń, co stanowiło 23,4% wszystkich zaświadczeń wystawionych w 2021 r. z tytułu COVID-19 i w porównaniu do miesiąca poprzedniego była blisko 3-krotnie większa. Kolejną falę wzrostu absencji chorobowej odnotowano w listopadzie i grudniu – łącznie 28,0% zaświadczeń lekarskich oraz 25,2% dni absencji.

Tabl. 10 Absencja chorobowa z tytułu choroby własnej COVID-19 w 2021 r.

Wyszczególnienie	Liczba dni absencji chorobowej		Liczba zaświadczeń lekarskich	
	Ogółem	w tym: ubezpieczeni w ZUS	Ogółem	w tym: ubezpieczeni w ZUS
	w tys.			
2021	4 244,8	3 903,3	528,3	501,0
I	422,3	389,4	50,4	47,7
II	339,5	314,3	43,5	41,3
III	943,5	878,8	123,4	117,7
IV	918,6	844,1	101,8	96,0
V	265,7	239,7	26,4	24,7
VI	66,4	58,7	6,1	5,7
VII	28,3	24,7	2,5	2,3
VIII	23,5	20,8	2,5	2,4
IX	49,7	46,2	7,5	7,3
X	117,7	108,6	16,2	15,6
XI	477,3	437,9	69,2	65,9
XII	592,3	540,3	78,7	74,6

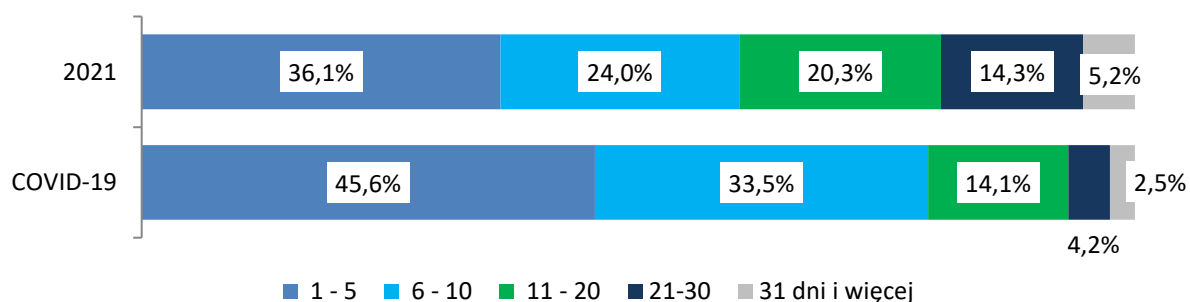
Zaświadczenia lekarskie z tytułu COVID-19 najczęściej wystawiane były w woj. mazowieckim (13,8% wszystkich zaświadczeń wystawionych z tego tytułu), woj. śląskim (12,8%), woj. dolnośląskim (11,6%) oraz woj. wielkopolskim (9,2%). Tak też prezentował się rozkład terytorialny liczby zaświadczeń lekarskich w większości miesięcy 2021 roku. Wyjątkiem był

październik kiedy to woj. wielkopolskie ustąpiło miejsca woj. lubelskiemu w liczbie zaświadczeń lekarskich wystawionych z tytułu *COVID-19* – odpowiednio wydano 1,1 tys. w woj. wielkopolskim i 1,9 tys. w woj. lubelskim, co stanowiło 11,8% wszystkich zaświadczeń wystawionych z tytułu *COVID-19* w październiku.

W 2021 r. ponad połowę (tj. 50,3%) zaświadczeń z tytułu *COVID-19* wystawiono mężczyznom. W przypadku liczby dni absencji chorobowej procent ten wyniósł 54,6%.

Najczęściej z tytułu *COVID-19*, w 2021 r., wystawiano zaświadczenia lekarskie na okres niezdolności od 1 do 5 dni. Stanowiły one 45,6% wszystkich zaświadczeń, w tym 8,8% zaświadczeń jednodniowych. Na okres od 6 do 10 dni wystawiono 33,5% zaświadczeń lekarskich z tytułu *COVID-19*. Stosunkowo wysoki odsetek stanowiły zaświadczenia wystawione na okres od 11 do 20 dni – 14,1% zaświadczeń. Powyżej 20 dni wystawiono 6,8% zaświadczeń lekarskich. W porównaniu z okresem III-XII 2020 r. znacznie wzrosła – o 12 pkt procentowych – liczba zaświadczeń krótkich – od 1 do 5 dni (zaświadczeń jednodniowych o 3 pkt procentowe). Spadła natomiast liczba zaświadczeń wystawionych na okres od 6 do 10 dni – o 12,7 pkt procentowego.

Rys. 14 Struktura liczby zaświadczeń lekarskich wystawionych w 2021 r. z tytułu *COVID-19* o orzeczonej długości absencji chorobowej



W analizowanym okresie najwyższą absencją chorobową z tytułu *COVID-19* odnotowano w przypadku ubezpieczonych w wieku powyżej 60 roku życia – 15,4% dni absencji chorobowej. Również w tym przedziale wiekowym absencja chorobowa mężczyzn była najwyższa – 19,9% dni absencji. Wśród kobiet najdłużej na absencji chorobowej przebywały ubezpieczone w wieku 55-59 lat, odsetek liczby dni wyniósł 16,2%.

W porównaniu z rokiem ubiegłym nastąpiła zmiana rozkładu wieku wśród osób, którym wystawiono zaświadczenie lekarskie z tytułu *COVID-19*. W okresie III-XII 2020 r. najwyższą

absencję chorobową odnotowano wśród młodszych osób, tj. w wieku 45-49 lat (14,7% dni absencji chorobowej).

Tabl. 11 Struktura dni absencji chorobowej w 2021 r. z tytułu COVID-19 według wieku i płci

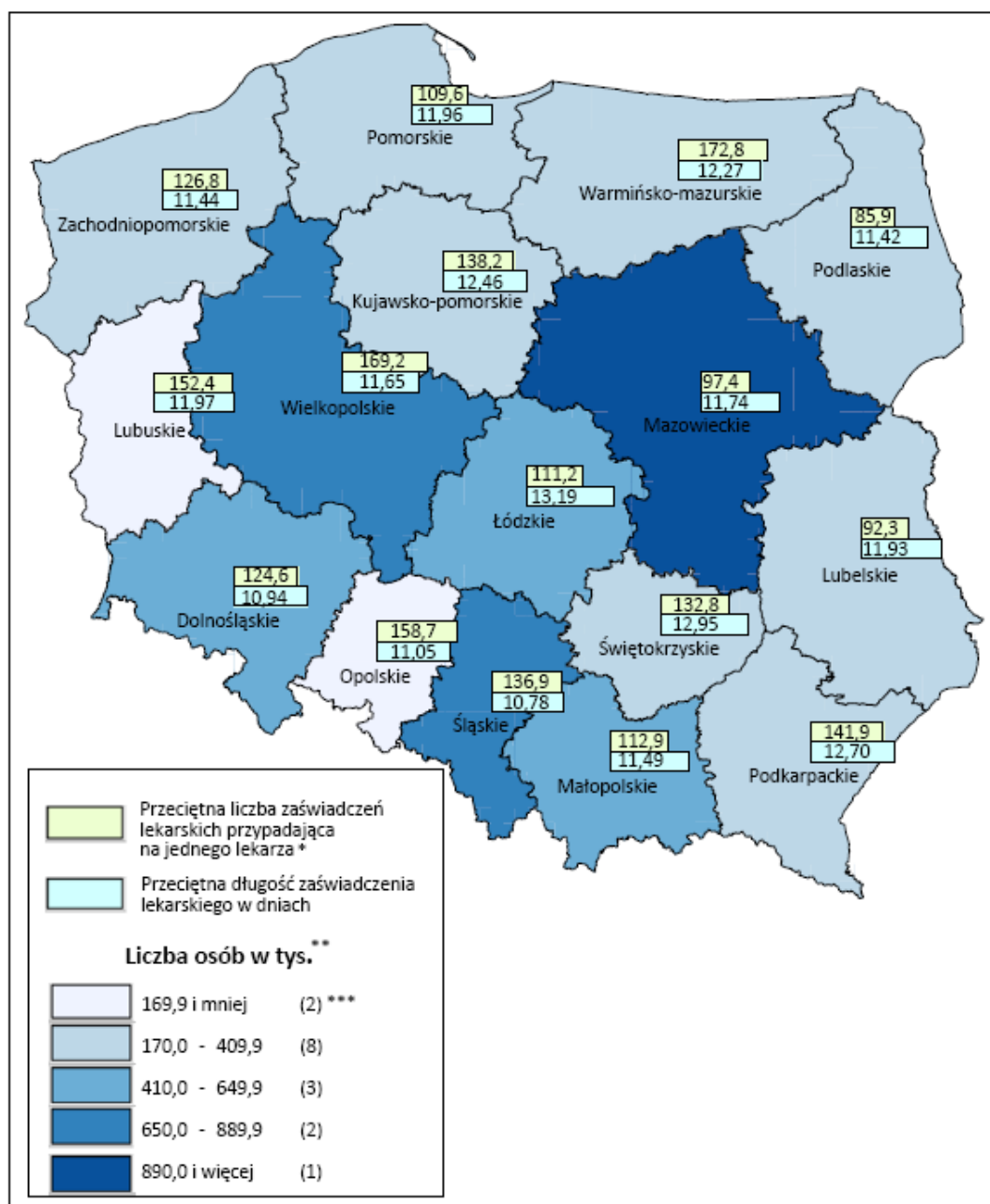
Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	100,0	100,0	100,0
19 lat i mniej	0,4	0,5	0,4
20-24	3,2	3,2	3,2
25-29	6,1	6,0	6,1
30-34	7,9	8,0	7,7
35-39	11,1	11,1	11,2
40-44	13,2	12,5	14,1
45-49	14,1	12,8	15,6
50-54	14,0	12,6	15,6
55-59	14,7	13,4	16,2
60 lat i więcej	15,4	19,9	9,8

9. LEKARZE UPOWAŻNIENI DO WYSTAWIANIA ZAŚWIADCZEŃ LEKARSKICH

Według stanu na dzień 31.12.2021 r. 165,0 tys. lekarzy było upoważnionych do wystawiania zaświadczeń lekarskich. Najwyższy odsetek lekarzy zarejestrowano w Oddziale ZUS Warszawa II – 13,3% ogółu upoważnionych lekarzy, w Oddziale Łódź I – 6,5%, w Oddziale Poznań I – 6,1%, w Oddziale w Krakowie – 5,7%, w Oddziale w Gdańsku 5,5% oraz w Oddziale we Wrocławiu – 5,3%.

Przeciętna liczba zaświadczeń lekarskich przypadająca na jednego lekarza wyniosła 123,9 zaświadczenia. Największą przeciętną liczbę zaświadczeń przypadającą na 1 lekarza odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim – 172,8 zaświadczeń, które wystawione zostały przeciętnie na 12,27 dnia. Liczba osób, którym w tym województwie wystawione zostało przynajmniej jedno zaświadczenie z tytułu choroby własnej w 2021 r. wyniosła 216,7 tys.

Rys. 15 Absencja chorobowa z tytułu choroby własnej osób ubezpieczonych w ZUS, którym w 2021 r. wystawiono zaświadczenie lekarskie według województw



* upoważnionego do wystawiania zaświadczeń lekarskich na dzień 31 grudnia 2021r.

** liczba osób, którym wystawiono przynajmniej jedno zaświadczenie lekarskie w 2021 r.

*** liczba województw

Najmniej przeciętnie zaświadczeń przypadało na 1 lekarza w województwie podlaskim - 85,9 zaświadczenia, a ich przeciętna orzeczona długość wynosiła 11,42 dnia. Zaświadczenia te zostały wydane 170,3 tys. ubezpieczonych.

Najwięcej ubezpieczonych, którym wydano przynajmniej jedno zaświadczenie lekarskie odnotowano w województwie mazowieckim – 931,4 tys. ubezpieczonych i w województwie śląskim – 828,0 tys. ubezpieczonych. Przeciętne długości zaświadczeń w tych województwach wyniosły odpowiednio – 11,74 dnia i 10,78 dnia. Natomiast przeciętna liczba zaświadczeń wystawiona przez jednego lekarza zdecydowanie wyższa była w województwie śląskim – 136,9 zaświadczenia, a w województwie mazowieckim 97,4 zaświadczenia.

10. WYPŁATA ZASIŁKÓW Z UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Wydatki na absencję chorobową ogółem w okresie styczeń – grudzień 2021 r. wyniosły 24 527,0 mln zł (wzrost o blisko 7,0% w stosunku do poprzedniego roku), z tego na zasiłki chorobowe finansowane z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – 14 776,8 mln zł (wzrost o 4,9%), a na wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy finansowane ze środków zakładów pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – 9 750,2 mln zł (wzrost o 10,3%). Wydatki na absencję chorobową w analizowanym okresie FUS pokrywał w 60,2%, w pozostałym zakresie wydatki ponosili pracodawcy i FGŚP. W porównaniu z 2020 r. nastąpił spadek o 1,3 punktu procentowego udziału zasiłków finansowanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w wydatkach na absencję ogółem (na rzecz wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy finansowanych ze środków zakładów pracy).

Najwyższą kwotę wydatków związanych z absencją chorobową ogółem odnotowano w styczniu 2021 r. Wydatki te stanowiły 10,5% ogółu wydatków poniesionych w 2021 r. na absencję chorobową i w porównaniu do stycznia 2020 r. wzrosły o 50,5%.

Tabl. 12 Wydatki na absencję chorobową

Wyszczególnienie	2020 r.	2021 r.
	kwota wypłat w mln zł	
Absencja chorobowa ogółem, z tego:	22 933,2	24 526,2
Wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy finansowane ze środków zakładów pracy i FGŚP	8 840,2	9 750,2
Zasiłki chorobowe finansowane z FUS	14 093,0	14 776,8

W okresie styczeń - grudzień 2021 r. na zasiłki i świadczenia krótkoterminowe z FUS wydatkowano 27 838,8 mln zł (o 4,1% mniej niż w poprzednim roku, w którym wydatki te wyniosły 29 024,5 mln zł).

Przeciętna dzienna wysokość zasiłku chorobowego finansowanego z FUS wypłaconego w okresie styczeń – grudzień 2021 r. wyniosła 95,90 zł i była wyższa o 5,3% w stosunku do poprzedniego roku, natomiast przeciętna dzienna wysokość zasiłku macierzyńskiego wyniosła 95,22 zł i była wyższa o 7,1% w stosunku do poprzedniego roku.

W porównaniu z 2020 r. ponad 2-krotnie spadły wydatki na zasiłki opiekuńcze – w 2021 r. wyniosły one 1 728,8 mln zł (w 2020 r. – 3 723,3 mln zł). Wynikało to z faktu, że kwota wydatków na zasiłki opiekuńcze w 2020 r. uwzględniała także wypłaty dodatkowych zasiłków opiekuńczych wprowadzonych w ramach szczególnych rozwiązań związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Przeciętna dzienna wysokość zasiłku opiekuńczego wyniosła 94,06 zł i była wyższa o 9,3% w stosunku do poprzedniego roku.

Fundusz chorobowy

Tabl. 13 Wydatki na absencję chorobową z funduszu chorobowego

Wyszczególnienie	2020	2021
	w mln zł	
Przypis składek ^{1/}	16 473,8	18 067,1
Wydatki / koszty ogółem ^{2/3/}	28 570,7	27 351,8
Wydatki na świadczenia pieniężne ^{4/}	28 257,7	27 039,4
w tym:		
zasiłki chorobowe	13 468,3	14 112,5
zasiłki macierzyńskie	8 954,6	9 023,0
zasiłki opiekuńcze	3 723,3	1 728,8
<i>Relacja przypisu składek do wydatków na świadczenia pieniężne</i>	58,3	66,8

^{1/} Składki należne, czyli te, które powinny być wpłacone przez płatnika w danym okresie sprawozdawczym.

^{2/} Bez wydatków na wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy finansowanych z funduszy zakładów pracy i FGŚP.

^{3/} Łącznie z odpisem na działalność ZUS oraz wynagrodzeniami dla płatników składek.

^{4/} Łącznie z kwotą odsetek.

Wydatki na świadczenia pieniężne z funduszu chorobowego w okresie styczeń – grudzień 2021 r. wyniosły 27 039,4 mln zł (o 4,3% mniej niż w 2020 r., w którym wydatki te wyniosły 28 257,8 mln zł).

Wśród świadczeń pieniężnych finansowanych z funduszu chorobowego największy odsetek stanowią wydatki na zasiłki chorobowe. W okresie styczeń – grudzień 2021 r. wydatki na zasiłki chorobowe wyniosły 14 112,5 mln zł, co stanowiło 52,2% wszystkich wydatków na świadczenia pieniężne z funduszu chorobowego. Wydatki na zasiłki macierzyńskie wyniosły 9 023,0 mln zł, co stanowiło 33,4% wydatków, natomiast na zasiłki opiekuńcze 1 728,8 mln zł, co stanowiło 6,4% wydatków. Dla porównania – w 2020 r. kwota wypłaconych zasiłków chorobowych wyniosła 13 468,3 mln zł i stanowiła 47,7% wydatków, zasiłków macierzyńskich 8 954,6 mln zł i stanowiła 31,7% wydatków, a zasiłków opiekuńczych 3 723,3 mln zł i stanowiła 13,2% wydatków.

Jak już wcześniej wspomniano, wydatki na zasiłki opiekuńcze w 2021 r. w porównaniu do 2020 r. zmniejszyły się ponad 2-krotnie. Najwyższe koszty związane z wypłatą zasiłków opiekuńczych odnotowano w maju 2021 r. Wydatki te stanowiły 15,4% ogółu wydatków poniesionych w 2021 r. w związku z wypłatą zasiłków opiekuńczych i w porównaniu do maja 2020 r. spadły blisko 3-krotnie.

Przypis składek na fundusz chorobowy w okresie styczeń - grudzień 2021 r. wyniósł 18 067,1 mln zł (wzrost o 9,7% w stosunku do poprzedniego roku, w którym kwota przypisu wyniosła 16 473,8 mln zł), a stopień pokrycia wydatków na świadczenia pieniężne z funduszu chorobowego kwotą przypisu składek wynosił 66,8% (w 2020 r. wynosił 58,3%).

11. PODSUMOWANIE

Rok 2021 to kolejny rok występowania choroby zakaźnej *COVID-19*, uznanej przez Światową Organizację Zdrowia za pandemię. Grupa chorobowa U00-U85 została rozszerzona o kolejne nowe jednostki chorobowe związane z *COVID-19*.

Skala absencji chorobowej spowodowanej *COVID-19* jest widoczna w poszczególnych miesiącach 2021 r. Obserwujemy duże fale wzrostu absencji chorobowej w marcu i kwietniu oraz w listopadzie i grudniu 2021 r. Z tytułu jednostek chorobowych powiązanych z *COVID-19* (jednostki U08,U09,U10,U12) wystawionych zostało 165,4 tys. zaświadczeń lekarskich na łączną liczbę 1 660,1 tys. dni. Natomiast z tytułu samej jednostki chorobowej *COVID-19* zarejestrowano 528,3

tys. zaświadczeń lekarskich wystawionych na łączną liczbę 4 244,8 tys. dni absencji chorobowej. Z tytułu *COVID-19* najwięcej zaświadczeń lekarskich wystawiono w marcu 2021 r. - 123,4 tys. zaświadczeń, co stanowiło 23,4% wszystkich zaświadczeń wystawionych w 2021 r. z tytułu *COVID-19*, w porównaniu do miesiąca poprzedniego ich liczba była blisko 3-krotnie większa.

W 2021 r. ogólnie odnotowano spadek absencji chorobowej o 4,9% przy wzroście liczby zaświadczeń lekarskich o 1,7%. Osobom ubezpieczonym w ZUS wystawiono ogółem 23,1 mln zaświadczeń lekarskich na liczbę 252,0 mln dni. Z tytułu choroby własnej wystawiono 20,5 mln zaświadczeń, a liczba dni z tych zaświadczeń wyniosła 239,9 mln dni absencji chorobowej.

Od lat wyraźnie utrzymuje się przewaga zaświadczeń wydawanych kobietom. Ich odsetek oscyluje na poziomie ok. 55% ogółu wystawionych zaświadczeń – w 2021 r. stanowił 54,8%. W latach poprzednich odsetek ten wyniósł: 55,3% w 2020 r., 55,4% w 2019 r., 54,8% w 2018 r., 54,6% w 2017 r. W 2021 r. absencja chorobowa kobiet poświadczona zaświadczeniem lekarskim wyniosła 137,1 mln dni.

W 2021 r. przeważały zaświadczenia o długości od 1 do 5 dni – 36,1% wszystkich zaświadczeń lekarskich z tytułu choroby własnej (w tym 5,4% zaświadczenia jednodniowe). Wysoki odsetek stanowiły również zaświadczenia wystawione na okres niezdolności od 11 do 30 dni - 34,6%.

Najdłużej na zwolnieniu przebywali ubezpieczeni w wieku między 30 a 39 rokiem życia – 27,8% liczby dni absencji chorobowej.

W analizie absencji chorobowej istotnym elementem jest absencja kobiet, których niezdolność przypada w okresie ciąży. W 2021 r. udział liczby dni absencji chorobowej kobiet w ciąży stanowił 17,4% ogólnej liczby dni absencji. Blisko co 10-te zaświadczenie wystawiono w związku z niezdolnością przypadającą w okresie ciąży i co 10-ta kobieta otrzymała zaświadczenie o niezdolności przypadającej w okresie ciąży.

Absencja chorobowa w 2021 r. najczęściej wiązała się z niezdolnością spowodowaną ciążą, porodem i położeniem – 40,9 mln dni absencji, chorobami układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej – 39,5 mln dni, urazami, zatruciami i innymi określonymi skutkami działania czynników zewnętrznych – 31,5 mln dni, chorobami układu oddechowego – 27,8 mln dni, zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania – 25,2 mln dni. W zależności od płci wpływ na niezdolność do pracy i jej długość miały odmienne jednostki chorobowe. Także absencja związana z pobytem w szpitalu miała odmienne podłoże chorobowe. U kobiet związana

była najczęściej z COVID-19 (117,5 tys. dni pobytu w szpitalu), mięśniakiem gładkokomórkowym macicy (84,5 tys. dni), opieką położniczą z powodu stanów związanych głównie z ciążą (69,1 tys. dni), kamicą żółciową (67,0 tys. dni). U mężczyzn pobyt w szpitalu był spowodowany zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania spowodowanymi użyciem alkoholu (275,5 tys. dni), COVID-19 (270,6 tys. dni), ostrym zawałem serca (66,9 tys. dni), przepukliną pachwinową (62,1 tys. dni).

Od lat rosną wydatki na absencję chorobową finansowaną z FUS i funduszy zakładów pracy. W 2021 r. na absencję chorobową ogółem wydatkowano 24 527,0 mln zł. Wydatki na absencję chorobową w tym okresie Fundusz Ubezpieczeń Społecznych pokrywał w 60,2%, w pozostałym zakresie wydatki ponosili pracodawcy i FGŚP.

W porównaniu z rokiem poprzednim stopień pokrycia wydatków na świadczenia pieniężne z funduszu chorobowego kwotą przypisu składek był wyższy o 8,5 punktów procentowych i wyniósł 66,8% (w 2020 r. wynosił 58,3%). Wzrost stopnia pokrycia wydatków na świadczenia pieniężne z funduszu chorobowego kwotą przypisu składek wynika przede wszystkim ze spadku wydatków na zasiłki opiekuńcze (krótszy okres możliwości skorzystania z dodatkowego zasiłku opiekuńczego).

Opracowały:

Agnieszka Sikora

Ewa Karczewicz

Akceptowały:

Hanna Zalewska

Izabela Tomczyk

Uwaga: Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych tabelach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”